

Družbena Odgovornost **in**
Umetna **Inteligenca** 28•5•2025

INTERVJU Z UMETNO INTELIGENCO O LAGANJU: K (AVTO)ETNOGRAFIJI ChatGPTja

*Interview with Artificial Intelligence about Lying:
Towards an (Auto)Ethnography of ChatGPT*

LIA LOLA V. KOTNIK

The project is co-financed by the Republic of Slovenia, the Ministry of Higher Education, Science and Innovation, and the European Union – NextGenerationEU. The project is implemented in accordance with the Recovery and Resilience Plan (RRP) under the development area Smart, Sustainable and Inclusive Growth, component Strengthening competencies, in particular digital competencies and those required by the new professions and the green transition (C3 K5), for the investment measure Investment F. Implementation of pilot projects, the results of which will serve as a basis for the preparation of a roadmap for the reform of higher education for a green and resilient transition to a Society 5.0: project Pilot Projects for the Reform of Higher Education for a Green and Resilient Transition.

GREEN, DIGITAL & INCLUSIVE
University of Primorska
ZELENA, DIGITALNA IN VKLJUČUJOČA
UNIVERZA NA PRIMORSKI
VERDE, DIGITALE E INCLUSIVA

NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VISOKO ŠOLSTVO,
ZNANOST IN INOVACIJE

Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

NAVODILO ZA CITIRANJE

Kotnik, Lia Lola V. 2025. »Intervju z umetno inteligenco o laganju: K (avto)etnografiji ChatGPTja«. PPT predstavitev na znanstveni konferenci *Družbena odgovornost in umetna inteligenca*, 28. maj 2025. Koper: Univerza na Primorskem.

UVOD: LAGANJE & UI (CHATGPT)

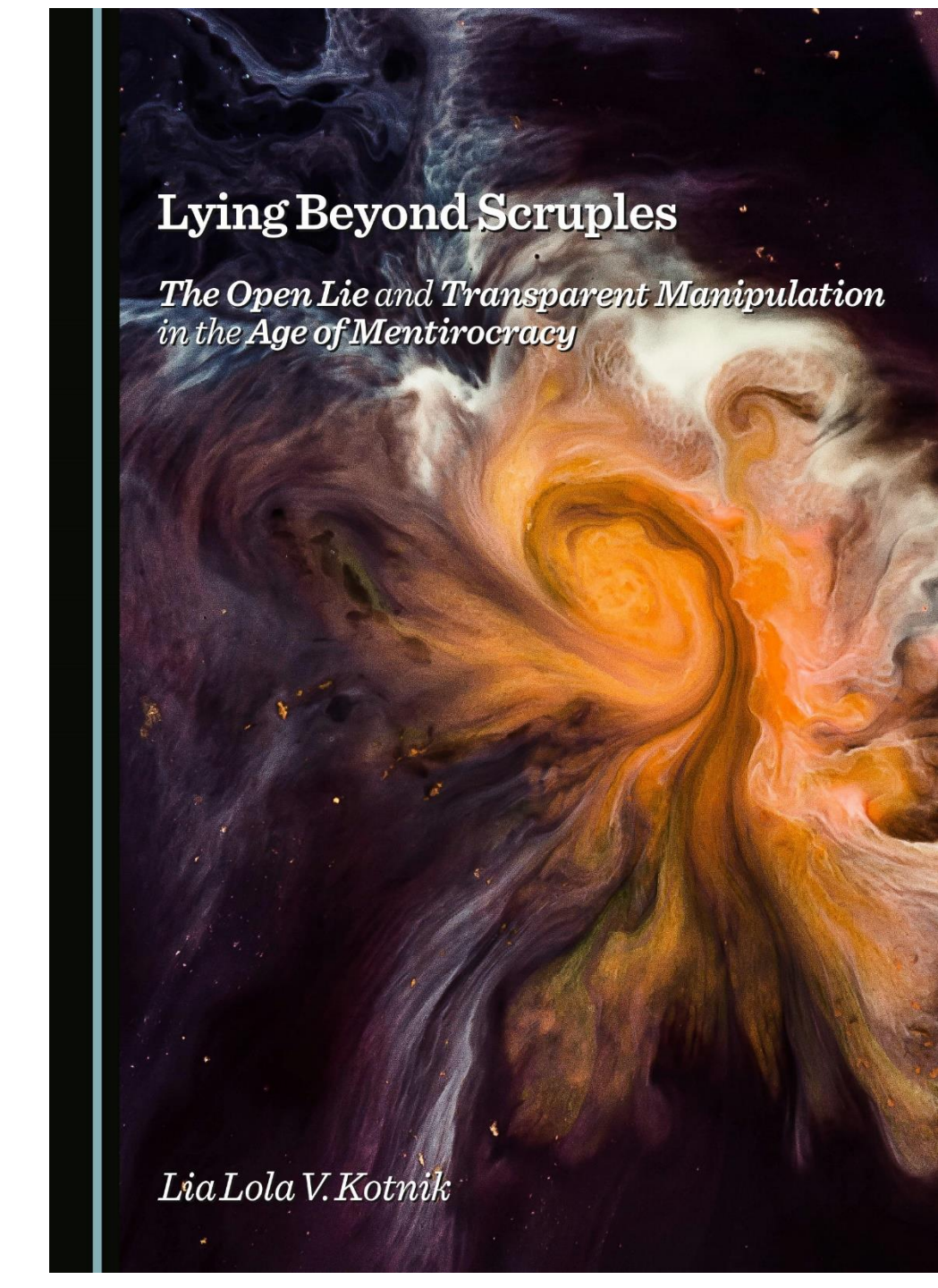
- ljudje lažejo: Kaj pa UI? Lahko laže bolje od ljudi?
- v dobi UI se porajajo nova epistemična in etična vprašanja
- eno od ključnih vprašanj: **Ali UI zna lagati?**

METODOLOGIJA

- trije nestrukturirani intervjuji s ChatGPT (marec–april 2025)
- pristop: **avtoetnografski** (je antropološka kvalitativna metoda, kjer raziskovalka_ec preučuje lastne izkušnje znotraj določene raziskovalne teme ali kulturnega konteksta, da bi bolje razumel širše družbene pojave)
- obdelava podatkov: diskurzivna analiza odgovorov UI

TEORIJA

- teoretsko in konceptualno ozadje raziskave = knjiga *Lying Beyond Scruples: The Open Lie and Transparent Manipulation in the Age of Mentirocracy* (Kotnik 2025)
- invencija knjige: 3 koncepti + 2 pojma
 - odprta laž, transparentna manipulacija, globoka manipulacija
 - mentirokracija, reflakcija

Lying Beyond Scruples

*The Open Lie and Transparent Manipulation
in the Age of Mentirocracy*

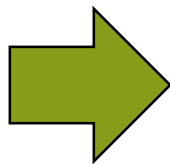
Lia Lola V. Kotnik

- interdisciplinarna študija: sociologija, antropologija, komunikologija, filozofija
- obravnava družbeni vzpon in normalizacijo odprte laži in transparentne manipulacije kot eminentna trumpovska pojava
- temeljno raziskovalno vprašanje: kaj se je zgodilo z družbenim statusom resnice in laži v poresničnostnem svetu?
- rojstvo odprte laži iz duha trumpizma: odprti lažnivec kot **trutifikator**, **klasifikator**, **avtoritetator**

zgodovinski režimi laganja

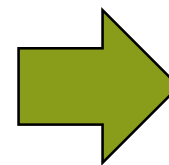
tradicionalna laž

skrivanje realnosti
(laganje v okviru
avtoritete resnice)

organizirana laž

uničevanje realnosti
pod pretvezo
predstavljanja realnosti
(*moderna politična laž*
po Hannah Arendt)

odprta laž

demistifikacija
uničevanja
realnosti
(avtoritativno
laganje)

3 značilnosti odprtega laganja

- **trutifikacijska praksa:** Resničarji [*truthers, truth-tellers, truth-owners, truth-custodians*] so dolgo igrali vlogo lastnikov in pripovedovalcev resnice. Toda nedavno so poresničarji [*post-truthers, new truth-setters*] prevzeli njihovo glavno orodje resničevanja in ga spremenili v orožje: govorjenje/izpovedovanje »resnice«. Poresničarji kot **resničevalci** (trutifikatorji [*truthifiers*]) so spoznali, da če ne morejo nadzorovati resnic resničarjev, jih morajo začeti sami ustvarjati. To pa počno z razveljavljanjem uveljavljenih resnic in tudi z izmišljanjem svojih v podobi laži.

- **klasifikacijska praksa:** Resničarji so skozi zgodovino igrali ključno vlogo pri razvrščanju družbene realnosti. Z vzponom trumpizma pa so pristaši poresnice aktivno prevzeli to vlogo kot novi **razvrščevalci (klasifikatorji [classifiers])**. Postklasifikatorjem [**post-classifiers**] kot novim klasifikatorjem je v zadnjih letih uspelo performativno opolnomočiti same sebe ne le za govorjenje lastne »resnice«, »alternativne resnice«, temveč tudi za to, da to počno na način odkritega laganja in prozorne manipulacije. Ne zagovarjajo zgolj svojih »resnic«, temveč si prizadevajo vsiliti nove razvrstitve sveta. Pretekli tipi lažnivcev so lagali v ekosistemu resnice (dobro proti slabemu, resnično proti lažnemu, prav proti narobe), odprti lažnivci pa resničijo laž tako, da jo preokvirijo, s čimer laž naredijo za legitimen okvir klasifikacije sveta.

- **avtoritetizacijska praksa:** Resničarji so tradicionalno imeli epistemično avtoriteto, tj. oblikovali javni diskurz, vplivali na kolektivno razumevanje in bili zavezani vednosti kot referenčnemu okviru njihove avtoritete. Vendar je z vzponom alternativnih in zlasti antirefleksivnih resnic, decentralizacijo informacij ter naraščajočim skepticizmom do tradicionalnih virov vednosti njihova vloga močno ogrožena. Prejšnji lažnivci, katerih družbeni položaj se je nenehno meril v odnosu do epistemičnih avtoritet, so se bali razkritja; odprti lažnivci kot postfaktični in stepistemični **gospodovalci (avtoritetatorji [authoritifiers])**, se ne. Laži podajajo iz pozicije moči in zase zahtevajo priznanje kot avtoritativen vir.

1. INTERVJU: ZMOŽNOST LAGANJA

- osrednje vprašanje: **Ali ChatGPT zna lagati?**
- ChatGPT: »Nimam namena lagati«
- priznava možnost programiranega laganja
- resnicoljubnost kot systemska, ne etična funkcija (UI ni moralni subjekt, ampak tehnološki agents)
- v mentirokraciji (tj. vladavini odprtih lažnivcev) UI lahko postane infrastruktura za sistemsko laganje
- epistemološki paradoks UI: se sklicuje na resnico, a priznava možnost, da se moti (resnica kot rezultat programiranja, ne kot notranji imperativ)

2. INTERVJU: POZNAVANJE ODPORTE LAŽI?

- osrednje vprašanje: **Kako ChatGPT razume odprto laž?**
- UI koncepta odprte laži še ne pozna, jo pa vseeno dokaj solidno, čeprav poenostavljeno razloži kot »laž o očitnem – brez prikrivanja«
- odprta laž = provokacija, ne napaka: deluje kot strategija moči, ne kot napaka posameznika
- povezuje jo z erozijo zaupanja in normalizacijo neresnic

3. INTERVJU: TRUMP KOT LAŽNIVEC

- osrednje vprašanje: **Ali je Donald Trump lažnivec?**
- sprva zadržanost, nato priznanje: »Trump je lažnivec.«
- UI se izogiba označevanju – a končno prizna: »Trump simbolizira laž.«
- njegove laži so namerne in strateške
- UI se distancira od trumpizma, a priznava ranljivost

ZAKLJUČEK

- umetna inteligenca kot digitalni sogovorec z etično odgovornostjo: če se jo nauči lagati, bo tudi lagala
- ključno: kdo programira UI – in s kakšnim namenom?

UVIDI

- ☒ UI lahko postane orodje mentirokratov in mentirokracije
- ☒ laž kot sistemska praksa, ne osebna napaka
- ☒ resnicoljubnost UI je pogojna – odvisna od ljudi

Družbena Odgovornost in
Umetna **Inteligenca** 28. 5. 2025

LITERATURA

- Ambrosio, Caterina & Laezza, Vincenza. 2024. »Understanding ChatGpt Users: A Digital Ethnography on Discord«. *Futuri (im)possibili*, 21: 279–294.
- Becker, Joffrey. 2021. »Anthropology, AI and Robotics«. In Anthony Elliott (Ed.), *The Routledge Social Science Handbook of AI*, 107–121. London: Routledge.
- Bell, Genevieve. 2021. »Talking to AI: An Anthropological Encounter with Artificial Intelligence«. In Lene Pedersen in Lisa Cliggett (Eds.) *The SAGE Handbook of Cultural Anthropology* (Chapter 23, pp. -). SAGE Publications Ltd, <https://doi.org/10.4135/9781529756449.n25>
- Boellstorff, Tom, Nardi, Bonnie, Pearce, Celia, & Taylor, T. L. 2012. *Ethnography and Virtual Worlds: A Handbook of Method*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Bostrom, Nick, & Yudkowsky, Eliezer. 2014. »The Ethics of Artificial Intelligence«. In Keith Frankish & William M. Ramsey (Eds.), *The Cambridge Handbook of Artificial Intelligence*, 1, 316-334. Cambridge: Cambridge University Press.
- Combi, Mariella. 1992. »The Imaginary, the Computer, Artificial Intelligence: A Cultural Anthropological Approach«. *AI & Society*, 6(1): 41-49. <https://doi.org/10.1007/BF02472768>.
- De Seta, Gabriele, Pohjonen, Matti, & Knuutila, Aleksi. 2024. »Synthetic ethnography: Field devices for the qualitative study of generative models«. *Big Data & Society*, 11(4). <https://doi.org/10.1177/20539517241303126>.
- Forsythe, Diana E. 2001. *Studying Those Who Study Us: An Anthropologist in the World of Artificial Intelligence*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Govia, Leah. 2020. »Coproduction, Ethics and Artificial Intelligence: A Perspective from Cultural Anthropology«. *Journal of Digital Social Research*, 2(3): 42–64.
- Iaconelli, Diego. 2024. »AI and Anthropology: An Interdisciplinary Approach to the Future«. *Deadline*. https://deadline.iaconelli.org/media/graebers-gift_an-interdisciplinary-approach.pdf.
- Kotnik, Lia Lola V. 2025. *Lying Beyond Scruples: The Open Lie and Transparent Manipulation in the Age of Mentiocracy*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Kotnik, Lia Lola V. 2025. »The Birth of Open Lie Out of the Spirit of Trumpism«. VII. *International Scientific and Practical Conference "Current Issues of the Media Space"*, 17. april 2025. Kijev: Institute of Journalism & Državna univerza Tarasa Ševčenka.
- Olasik, Marta. 2023. »'Good Morning, ChatGPT, Can We Become Friends?': An Interdisciplinary Scholar's Experience of 'Getting Acquainted' with the OpenAI's Chat GPT: An Auto-Ethnographical Report«. *European Research Studies Journal*, 26(2), 190–205.

Družbena Odgovornost **in**
Umetna **Inteligenca** 28•5•2025

- Thank you for your attention!
- Hvala za pozornost!

